

Faktory odrazující od vstupu do oddlužení

Daniel Prokop, Jana Bicanová, Lea Michalová

Květen 2022

Obsah reportu

Téma	Strana
<u>O projektu Faktory odrazující od vstupu do oddlužení</u>	3
<u>Hlavní zjištění studie</u>	4
<u>Vlastnosti a (ne)znalosti předlužených</u>	5
<u>Motivovanost ke vstupu do oddlužení</u>	10
<u>Faktory ochoty X rizika (ne)průchodu oddlužením</u>	15
<u>Doporučení</u>	20

O projektu

O projektu a metodice

Výzkum a jeho účel

Výzkum měl za cíl na reprezentativním vzorku předlužených lidí mapovat, proč lidé s těžko řešitelnými exekucemi či dluhy nevstupují do oddlužení. Šetření věnuje pozornost bariérám a motivacím ke vstupu do insolvence jak z pohledu parametrů insolvenčního řízení, tak z hlediska dalších faktorů ovlivňujících toto rozhodnutí (např. celková neznalost, nevědomost jak požádat, nedůvěra institucím, apod.)

Spolupráce

Tento report zpracovali sociologové výzkumné společnosti PAQ (Daniel Prokop, Jana Bicanová a Lea Michalová). Na projektu se podílí:

PAQ Research vedení výzkumu, analýzy a interpretace dat

Rubikon CENTRUM
(v rámci projektu **Skrze oddlužení společně**)

Zadavatelé obsahu výzkumu

Člověk v tísni
Institut prevence a řešení předlužení

Rubikon CENTRUM
Člověk v tísni
Charita ČR

Dotazování sociálně, prostorově a jinak vyloučené části populace

Agentury Median a NMS

Online sběr dat na panelech společností MEDIAN a NMS (ČNP)

Sběr dat

Sběr dat realizovaly na zadání PAQ Research agentury Median a NMS (členové SIMAR) na svých panelech (Median panel a Český národní panel) a také neziskové organizace Rubikon CENTRUM, Člověk v tísni a Charita ČR. Šetření proběhlo mezi 2. a 28. červencem 2021 v kombinaci on-line a face to face formy. Zúčastnilo se ho 537 dlužníků, kteří nejsou v současné době v oddlužení a splňují alespoň jednu z následujících definic:

- Mají v domácnosti jednu exekuci a považují za velmi nepravděpodobné (či neví), že ji do pěti let splatí
- Mají v domácnosti dvě a více exekucí a považují za spíše či velmi nepravděpodobné (či neví), že je do pěti let splatí
- Mají nesplatitelný dluh, který považují za spíše či velmi nepravděpodobné (či neví), zda jej do pěti let splatí

Statistické odchylky

Statistická odchylka u výsledků pro celý vzorek výzkumu (N = 537) se pohybuje mezi ± 2 p. b. u výroků s malou četností a $\pm 4,5$ p. b. u výroků s vyšší četností.

Reprezentativita

Náš vzorek kopíruje složení české populace lidí s exekucí z hlediska kraje věku respondenta.

Kontroly dat

Ve výzkumu kontrolujeme délku vyplňování dotazníku a rovněž konzistentnost odpovědí. Výzkum také obsahoval kontrolní otázky, které odhalí, když respondent při vyplňování nedával pozor. Respondenti odpovídající opakovaně nepozorně či nekonzistentně byli ze studie vyřazeni.

Hlavní zjištění studie

Faktory odrazující od vstupu do oddlužení

Specifika lidí v neřešitelných exekucích

- / Většinou velmi staré exekuce (souvisí s ochotou řešení), řada z nich nezná výši dluhu ani svých splátek. Relativně časté neoficiální příjmy.

Velice limitované informace o insolvenční

- / Téměř polovina (45 %) předlužených má velice nízkou míru informovanosti, protože buď neznají žádné detaily (jak o průběhu, tak o tom, jak požádat o vstup) nebo o oddlužení nikdy ani neslyšeli.
- / Pouze třetina předlužených lidí disponuje aktivní znalostí detailů souvisejících s insolvenční (deklaruje znalost detailů včetně toho, jak o vstup do oddlužení požádat).

Lidé mají nedostatečnou znalost výhod oddlužení a přitom jsou pro ně argumentem pro vstup.

- / Okolo 25-40 % lidí neví o klíčových výhodách oddlužení a byly by pro ně motivací pro vstup do oddlužení

Různé (de)motivace u různých cílových skupin.

- / Největšími demotivátory vstupu do oddlužení jsou vyšší splátky než v exekuci. Dále pak riziko zabavování nemovitostí a majetku (i v ceně nad úroveň dluhu, nízké limity pro ponechání, nízké prodejní ceny apod.), nutnost splátek 2 tisíc Kč měsíčně, byrokracie a pomalost

procesu vstupu do oddlužení a zveřejnění osobních informací v IR.

- / Každou cílovou skupinu odrazuje něco jiného. Nízko a středně příjmové vyšší splátky. Majitele zabavování nemovitostí. Lidé s malými dluhy i minimálními příjmy si buď nemohou dovolit splátku 2 tis., nebo je pro ně ins. řízení velmi drahé z hlediska nákladů.
- / **Změnou podmínek oddlužení a informováním lze rozšířit podíl dlužníků ochotných ke vstupu až na 2/5**
- / Informováním a změnou vybraných parametrů oddlužení se může podíl dlužníků ochotných vstoupit do oddlužení zvýšit z 12 na 41 %
- / Parametrické změny bez informování, či naopak pouze propagace bez zásadních změn podmínek oddlužení, mají sotva poloviční efekt.

Rizikem úspěšnosti oddlužení je nejasnost při nedosažení 30 %

- / U velké části lidí, kteří by do oddlužení šli, není jistota splacení 30 % za 3 roky. Systém nejasného konce oddlužení je třeba změnit – zrušit nejasnou podmínku posuzování a zavést kontrolu / pravidla, podle nichž dlužník od začátku ví, zda poctivě splácí a oddlužení by mělo být na konci splněno.

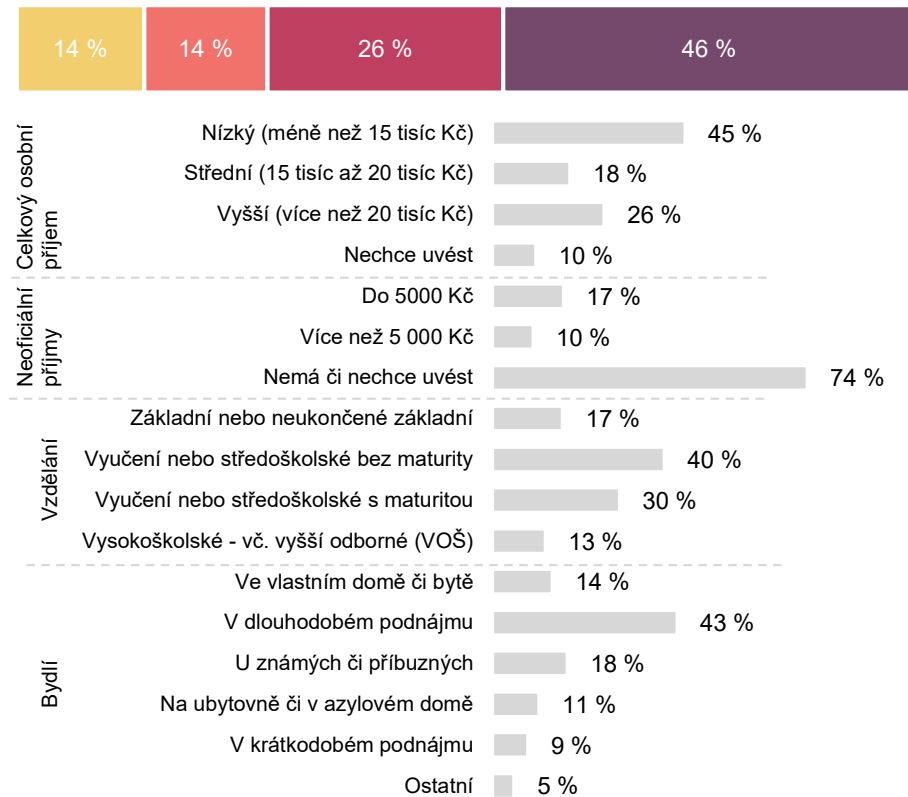
Vlastnosti a znalosti předlužených

O projektu

Struktura předlužených respondentů (exekuce či nesplatitelný dluh)

/ Socioekonomická situace

- Vlastníci nemovitostí
- Pracovně aktivní s nízkými příjmy (pod 15 tisíc Kč)
- Pracovně aktivní s vyššími příjmy (15 tisíc Kč a výše)
- Pracovně neaktivní (nezaměstnaní, důchodci, rodičovská apod.)

Mezi předluženými respondenty jsou 2/5 pracovně neaktivních

Vzorek respondentů, na kterém výzkum proběhl, je specifický pouze čtvrtinovým zastoupením pracovně aktivních s příjmem převyšujícím 15 tisíc Kč. Téměř polovinu (46 %) tvoří pracovně neaktivní.

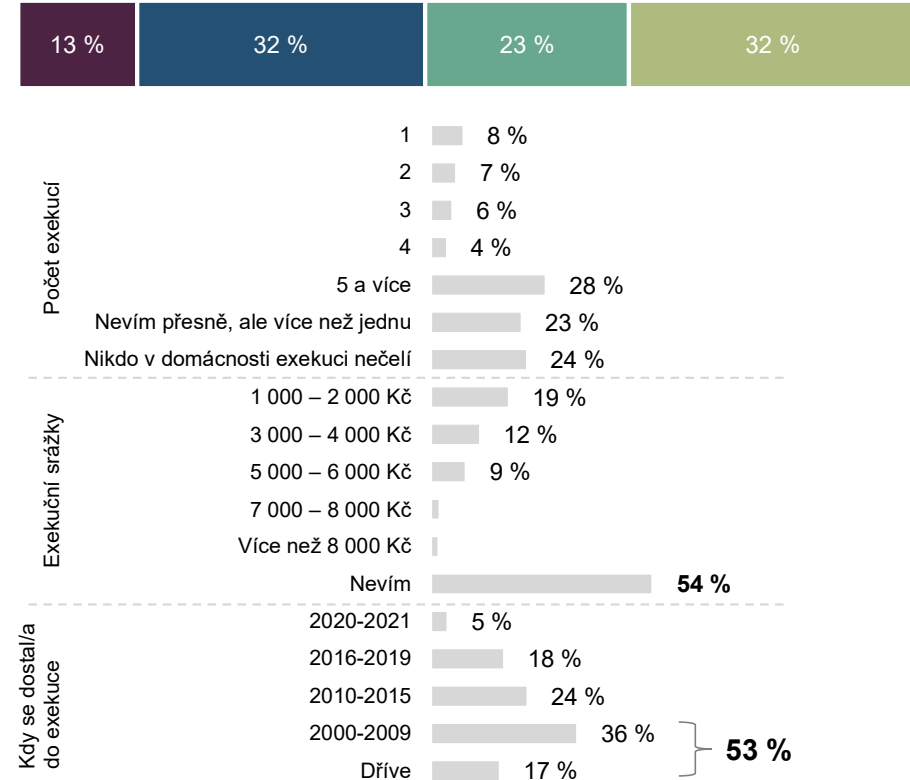
Jako důležitý faktor vypovídající o socioekonomické situaci je ve studii nahlíženo na vlastnictví nemovitosti. Vlastní nemovitostí disponuje 14 % předlužených respondentů, kteří v problematice dluhů často zastávají specifické pozice. Nejběžnější je mezi respondenty tohoto výzkumu sice bydlet v dlouhodobém pronájmu (43 %), ale významnou část tvoří i dlužníci v nestabilním ubytování (téměř pětina žije u známých či příbuzných; desetina v ubytovně či azylovém domě).

O projektu

Struktura předlužených respondentů (exekuce či nesplacitelný dluh)

/ Dluh

- Malý dluh (do 100 tisíc Kč)
- Nízkopříjmoví (méně než 15 tisíc Kč) se středními dluhy
- Vyšepříjmoví (15 tisíc Kč a víc) se středními dluhy
- Vysoký či nesplacitelný dluh (exekuce nad 1 milion či bez exekucí)

Třetina předlužených má dluh mezi 100 tisíci a milionem ale nízké příjmy

Dlužníci zařazení do této studie nejčastěji čelí dluhu alespoň 100 tisíc Kč ale méně než 1 milion Kč. Třetina dlužníků sice čelí střednímu dluhu ale má celkové měsíční příjmy nižší než 15 tisíc Kč. Malý dluh nepřesahující 100 tisíc Kč má desetina zkoumaného vzorku a třetina se potýká naopak s dluhem vysokým či nesplacitelným (tzn. čelí exekuci vyšší než 1 milion Kč či dluhu bez exekucí, který dle svého odhadu nebudou schopni během následujících pěti let splatit).

Polovina exekvovaných neví, kolik se jim v exekuci měsíčně sráží

54 % respondentů čelících exekuci neví, jaká částka je jim kvůli exekuci měsíčně srážena. Takto neznalí jsou častěji pracovně aktivní s nízkými příjmy (pod 15 tisíc Kč) se středními dluhy, s vyšším počtem exekucí (uvádějící buď 5 a více exekucí či přesný počet exekucí neznají, ale je jich více než jedna) a čelící exekucím od roku 2009 či dříve.

Mezi lidmi s exekucí 53 % lidí, kteří exekuci čelí už 12 let či déle

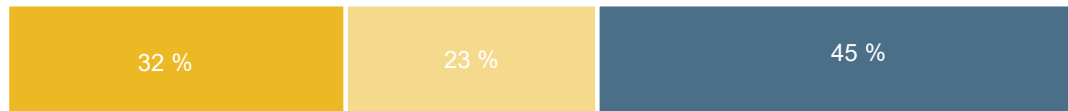
Exekvovaní po dobu dvanácti let či déle, kterých je ve výzkumném vzorku také polovina, se vyznačují aktivní znalostí detailů o vstupu a průběhu oddlužení ale zároveň i správným úsudkem, že kvůli příliš nízkému příjmu podmínky oddlužení nesplňují. Mezi dlouhodobě exekvovanými jsou častěji zastoupeni nízkopříjmoví se středními dluhy, pracovně neaktivní a pobíratelé sociálních dávek. Déle než dekáda v exekuci souvisí s projevy rezignace na řešení své situace – mezi dlouho exekvovanými jsou nadprůměrně zastoupeni neznalí přesného počtu uvalených exekucí či toho kolik aktuálně dluží peněz.

Informovanost o oddlužení

Polovina předlužených neví, jak vstoupit do oddlužení či o něm nikdy neslyšela

Typologie informovanosti o oddlužení

- Aktivní (zná details, jak oddlužení probíhá a ví, jak vstoupit)
- Pasivní
- Velmi malá (vůbec nezná oddlužení, nebo nezná details a navíc neví, jak vstoupit)

Víte, že lidé mohou vstoupit do oddlužení?

- Ano – a znám details, jak oddlužení probíhá
- Ano, ale neznám details
- Ne, nikdy jsem o tom neslyšel

&

Víte, jak byste měl(a) požádat o vstup do oddlužení?

- Ano, vím
- Ne, nevím
- Nikdy neslyšel(a) o oddlužení

Ačkoliv skoro všichni předlužení lidé už někdo o insolvenční slyšeli, informace téměř poloviny z nich jsou velice limitované

Důvodům, proč předlužení lidé neřeší svou situaci vstupem do insolvence, se budeme mimo jiné věnovat s ohledem na informovanost cílové skupiny o tomto možném řešení jejich problémů. K posouzení informovanosti jsme navrhli typologii, v níž byla třetina dlužníků vyhodnocena jako disponující aktivní znalostí detailů souvisejících s insolvenční. Aktivní znalost spočívá v tom, že daný člověk deklaruje znalost detailů včetně toho, jak o vstup do oddlužení požádat. Přibližně pětina předlužených lidí se vyznačuje spíše pasivní znalostí – a tedy buď zná details, jak oddlužení probíhá, nebo ví, jak podat žádost, ale nedisponuje obojím najednou. Téměř u poloviny (45 %) předlužených lidí jsme ale rozpoznali velice nízkou míru informovanosti, protože neznají žádné details (jak o průběhu, tak o tom, jak požádat o vstup) nebo o oddlužení nikdy ani neslyšeli.

Details znají častěji dlouho exekurovaní s pěti a více exekucemi

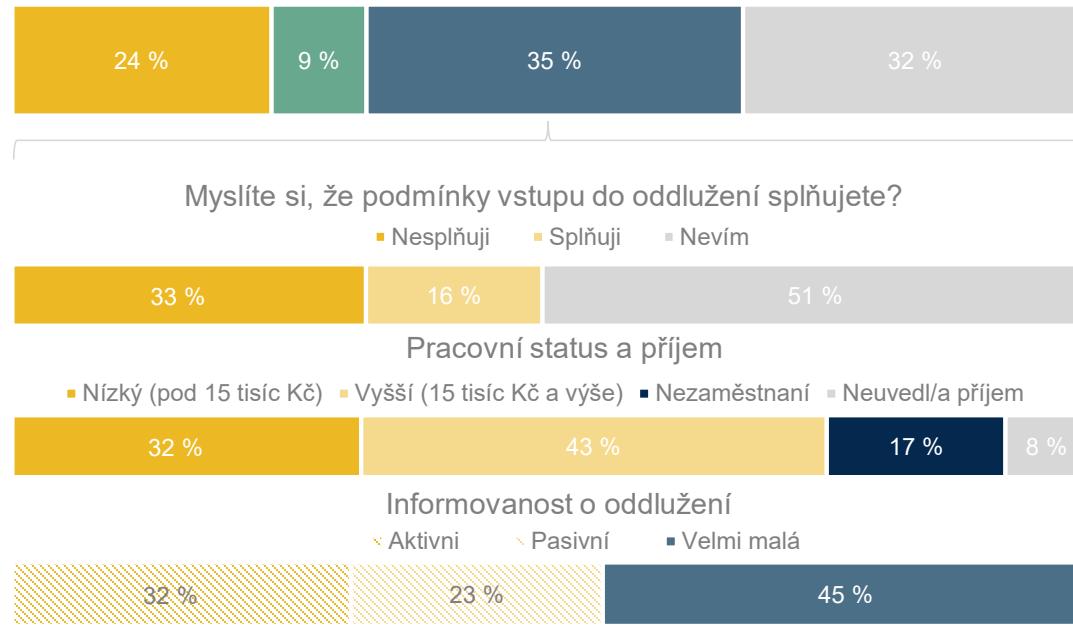
Lidé s pěti a více exekucemi jsou o insolvenční informovanější – všichni o této možnosti alespoň slyšeli a častěji znají details vč. toho, jak o vstup do oddlužení požádat. Znalost detailů také souvisí s tím, jak dlouho už dlužníci čelí exekucím. Details častěji znají ti, kteří se do exekucí dostali v letech 2000-2009 a přesahuje-li jejich dluh milion Kč. Znalost způsobu, jak žádat o vstup častěji deklarují členové domácností s alespoň jedním dítětem.

Předpoklady stupu do oddlužení

Čtvrtina předlužených správně usuzuje, že nesplňují podmínky insolvence

Typologie předpokladů vstupu do oddlužení

- Reálně nesplňující podmínky (správně usuzuje, že nesplňuje podmínky)
- Domněle nesplňující podmínky (zřejmě chybně usuzuje, že nesplňuje podmínky)
- Limitovaní velmi malou znalostí
- Ostatní

Nízké předpoklady pramení z (ne)opodstatněného úsudku dlužníků, že nesplňují podmínky vstupu a z příliš malé informovanosti

Třetina předlužených lidí odhaduje, že podmínky insolvenčního řízení nesplňuje a většina z nich (čtvrtina všech předlužených) se v tom zřejmě nemýlí, protože jsou buď nezaměstnaní nebo jejich celkový osobní příjem nepřesahuje výši minimální mzdy (15 tisíc Kč). Desetina předlužených lidí se domnívá, že nesplňují podmínky vstupu do oddlužení, zřejmě neoprávněně, protože neuvádějí žádný relevantní důvod (nejsou nezaměstnaní a jejich příjem přesahuje 15 tisíc Kč). Mezi ostatními dlužníky, kteří a priori neodhadují nezpůsobilost ke vstupu do insolvence, je ještě jeden segment lidí s malými předpoklady pro vstup – a sice třetina dlužníků, kteří mají velmi limitovanou znalostí podmínek a průběhu insolvence (byli představeni na předchozí stránce).

Sebedůvěru, že podmínky vstupu do oddlužení splňují, mají častěji muži a dlužníci s vyšším příjmem

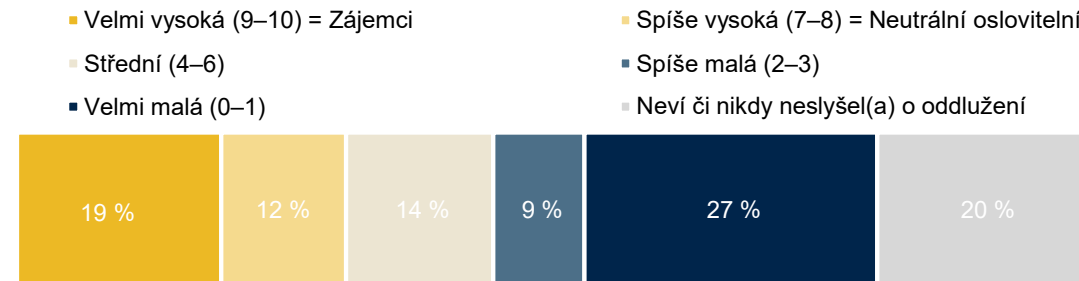
S věkem roste schopnost odhadnout, zda podmínky splňují či ne a od 50 let výše si častěji myslí, že pro oddlužení nejsou způsobilí. Muži a dlužníci s příjmem z hlavního pracovního poměru si naopak častěji myslí, že podmínky vstupu splňují. Pravděpodobnost odpovědi „splňuji“ také stoupá s vyšší příjmu a vyšším počtem exekucí. Optimismus, že podmínky splňují, naopak klesá s vyšším vzděláním (což jsou většinou dlužníci bez exekuce). Pesimistický odhad o nesplňování podmínek dávají také častěji zadlužení lidé, kteří pobírají sociální dávky a příspěvky.

Předpoklady pro vstup do insolvence posuzujeme na základě subjektivní představy dlužníků, zda splňují podmínky vstupu a tento úsudek jsme zhodnotili s reálnou způsobilostí ke vstupu na základě pracovního statusu a výše příjmu. Reálně nesplňující podmínky jsou ti, kteří mají buď příjem nižší než 15 tisíc Kč nebo jsou nezaměstnaní.

Motivovanost ke vstupu do oddlužení

Ochota dlužníků pokusit se vstoupit do oddlužení

Třetina neřešitelně zadlužených má zájem, 45 % je oslovitelných

31 % vysoký zájem (7+)

45 % oslovitelní (4+)

Polovina dlužníků se k insolvenčnímu řízení staví vlažně až odmítavě

Přibližně třetina předlužených odhaduje vyšší pravděpodobnost (odpovědi 7-10) pokusu podat žádost o vstup do oddlužení, ale pětina neví a polovina se k možnosti staví vlažně až odmítavě.

Zájemci

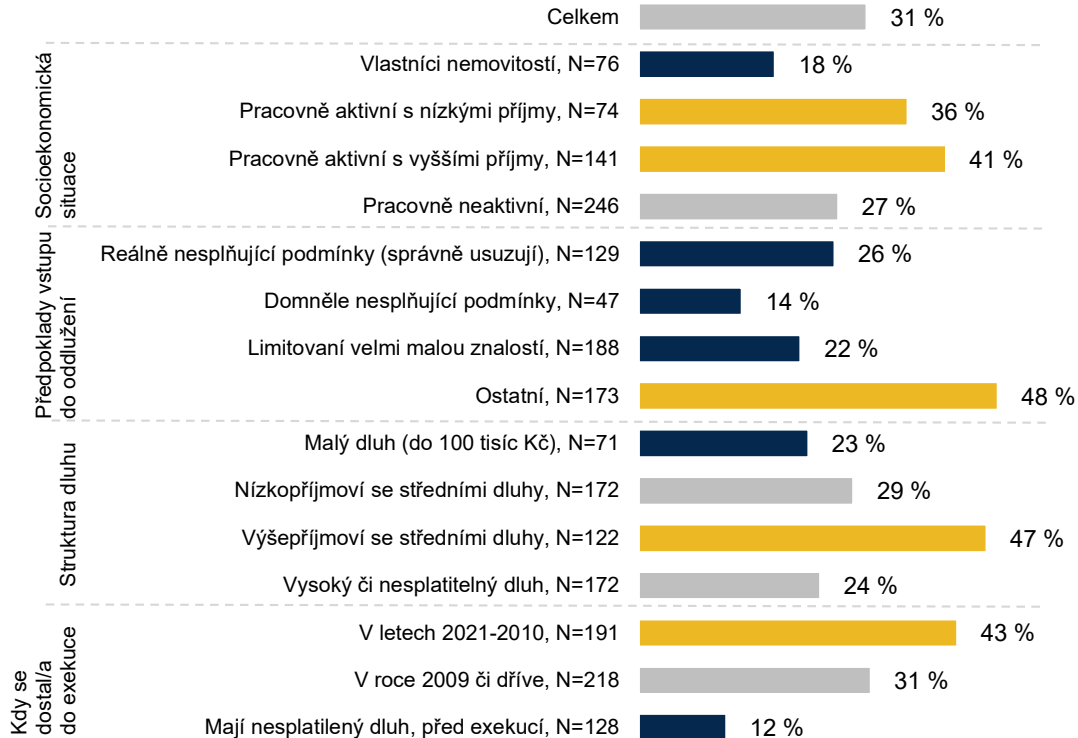
Jako zájemci (s pravděpodobností 9–10) se častěji označují předlužení ve věku 40–49 let, s nižším vzděláním, z problémových regionů (Ústecký a Karlovarský kraj), nezaměstnaní či lidé s velkým počtem exekucí (5 a více). Ochotu častěji deklarují dlužníci čelící exekucím ne déle než deset let (dostali se poprvé do exekuce v období 2010–2021).

Ochota dlužníků pokusit se vstoupit do oddlužení

Výšepříjmoví se středními dluhy jsou ochotnější se pokusit o vstup

/ Vliv socioekonomické situace, předpokladů vstupu do oddlužení a struktury dluhu

Podíl odpovědí **spíše pravděpodobné** (7–10),
že se pokusí vstoupit do oddlužení

Míra pravděpodobnosti pokusit se o vstup, kterou odhadují sami dlužníci, má souvislost s jejich dalšími předpoklady pro vstup

Mezi dlužníky, kteří odhadují, že pokus o vstup do insolvence v následujícím roce je v jejich případě spíše pravděpodobný, jsou častěji pracovně aktivní (přičemž s vyšší příjmy ochota dále roste). Naopak rozpoznané predispozice nevstoupit kvůli přesvědčení, že dlužník nesplňuje podmínky či kvůli velmi malé informovanosti, se projevují v nižší míře ochoty pokusit se o vstup. Ochotu častěji deklarují výše-příjmoví dlužníci (nad 15 tisíc Kč) čelící středně velkým exekucím (100 tisíc až milion Kč).

Vlastnictví nemovitosti a nižší dlužná částka souvisí s neochotou

Naopak podprůměrné zastoupení mezi dlužníky deklarujícími možný pokus o vstup do insolvence mají lidé čelící menším dluhům (dlužná částka není vyšší než 100 tisíc Kč) a majitelé nemovitosti. Dlužníci s nízkým dluhem mohou uvažovat tak, že je pro ně insolvenční řízení s celkovou odměnou správci 65 tisíc Kč za pět let administrativně drahé.

O03. Jak moc je pravděpodobné, že se kvůli své exekuci v následujícím roce pokusíte vstoupit do oddlužení?

Zdroj: Faktory odrazující od vstupu do oddlužení N = 537, dotazováno k 28.7. 2021

Spontánně uváděné důvody odrazující od vstupu do oddlužení

Neochotné vstoupit do oddlužení nejčastěji spontánně napadají demotivátory v podobě bariér na vstupu a parametrů oddlužení

Zaměřeno na segment dlužníků, kteří...

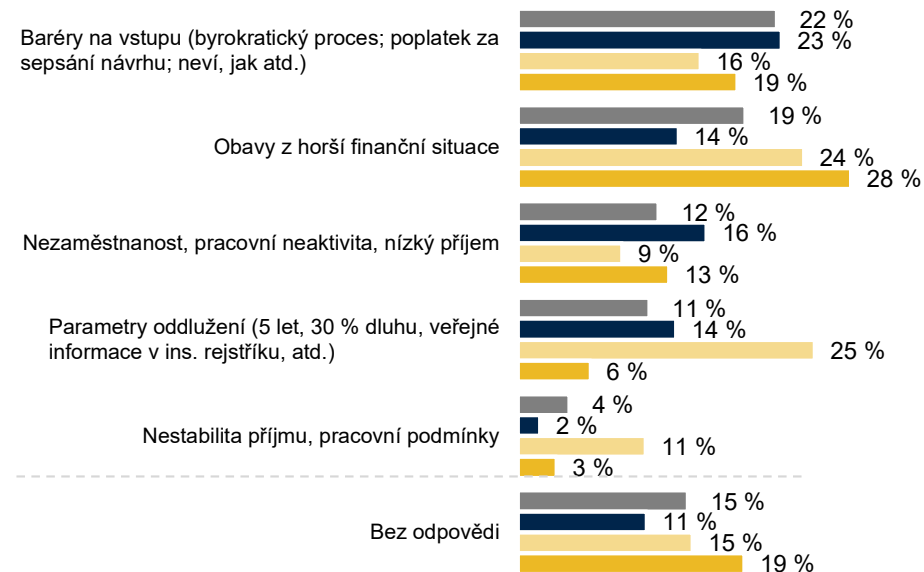
...alespoň připouští, že by podmínky vstupu do oddlužení mohli **splňovat**

▨ Nesplňuji
 ■ Splňuji
 ■ Nevím
 ▨ Nikdy neslyšel(a) o oddlužení

TOP 5 odpovědí na otevřenou otázku

- Celkem, N=360
- Vlažní a neutrálně oslovitelní (4–6), N=49
- Nepředpokládající pokus o vstup (0–3), N=104
- Zájemci (7–10), N=124

Svou situaci neřeší insolvenčí, ač by mohli, protože nechtějí živořit

Zaměřili jsme se na předlužené lidi, kteří nečelí obavě, že podmínky vstupu nesplňují. Tento segment dlužníků si nejčastěji spontánně vybavuje demotivující aspekty oddlužení v podobě bariér na vstupu (jako je administrativní náročnost procesu; poplatky či neznalost, jak) a zhoršení finanční situace.

Obavu ze zhoršení finanční situace kvůli oddlužení mají zájemci o oddlužení

Dlužníci, kteří neprojevují přesvědčení o nesplňování podmínek a zároveň se jim zdá pokus o vstup do insolvence v příštím roce spíše pravděpodobný, častěji spontánně uvádějí jako odrazující faktor možné zhoršení jejich finančních poměrů.

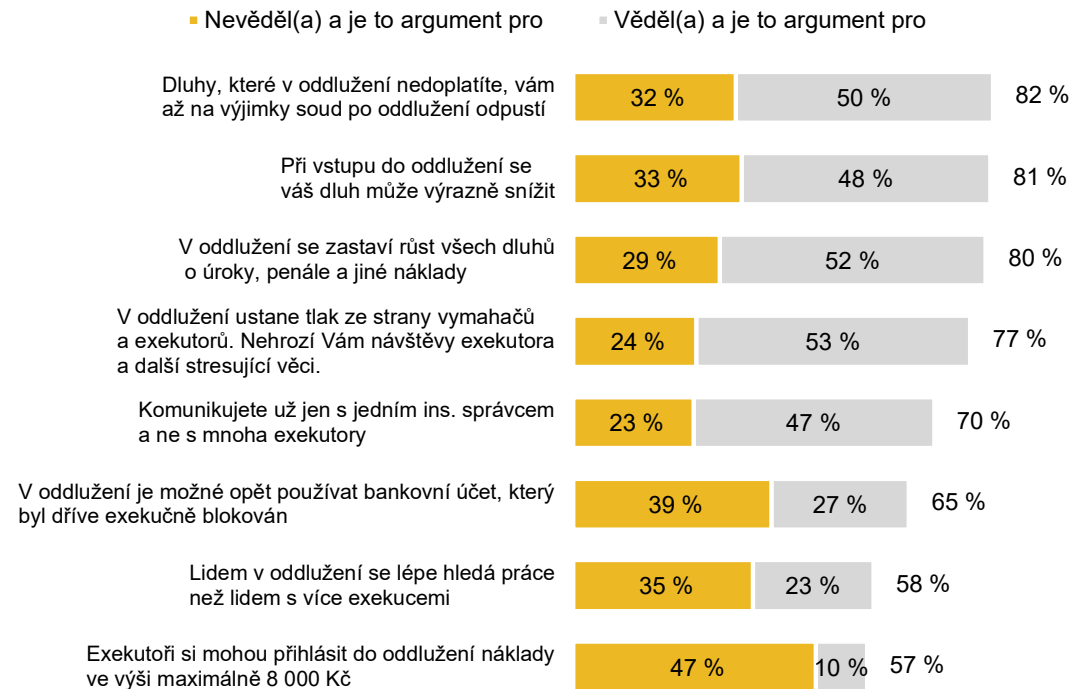
*Kategorie **Nepředpokládající vstup (0–3)**; **Vlažní a neutrálně oslovitelní (4–6)** a **Zájemci (7–10)** vycházejí z odpovědí na otázku: O03. Jak moc je pravděpodobné, že se kvůli své exekuci v následujícím roce pokusíte vstoupit do oddlužení? s nabídnutou škálou odpovědí 0-10, kde 0= Neuvažuji o tom / je to velmi nepravděpodobné a 10=Uvažuji o tom / je to velmi pravděpodobné

O05 Co vás od vstupu do oddlužení odrazuje?; O03. Jak moc je pravděpodobné, že se kvůli své exekuci v následujícím roce pokusíte vstoupit do oddlužení?

Zdroj: Faktory odrazující od vstupu do oddlužení N = 537 (z toho 360 respondentů si myslí, že splňuje (či neví, zda splňuje) podmínky vstupu do oddlužení), dotazováno k 28.7. 2021

Povědomost argumentů, které jsou vnímány jako argument pro vstup do insolvence

Třetina lidí nezná ani hlavní výhodu oddlužení = odpuštění zbytku dluhu

Malá znalost pozitiv oddlužení, z nichž řada motivuje

Dlužníci mají relativně omezené povědomí o pozitivě vstupu do oddlužení – nejvíce předlužených lidí si uvědomuje, že oddlužení může zastavit růst úroků a penále, omezit tlak vymahačů a komunikaci s mnoha exekutory (62–67 %). Jen větší polovina ví, že dluh se může snížit při přezkumu a že soud na konci oddlužení většinou zbytek dluhu odpouští (56–59 %). O dalších pozitivěch jako je potenciálně lepší hledání práce a omezení platby nákladů exekutorů pak ví pouze menšina předlužených lidí. Přitom 57–82 % dlužníků u různých aspektů říká, že by je motivovaly.

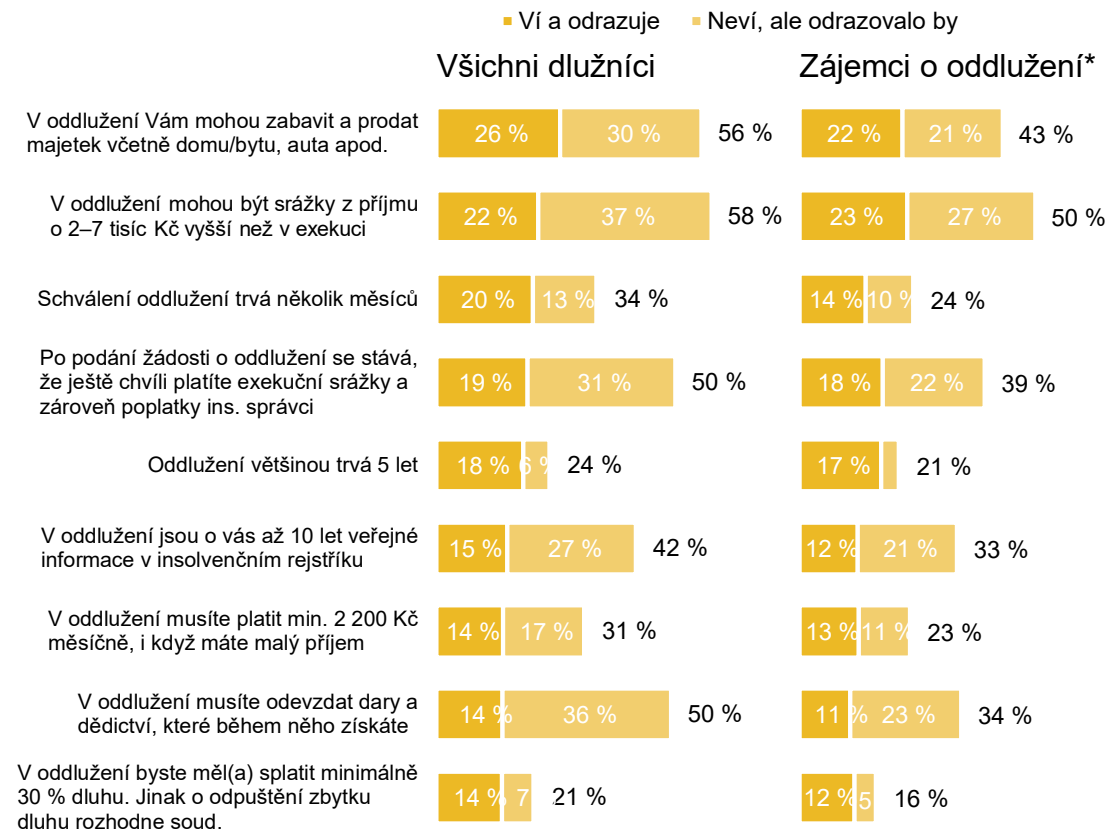
O limitu pro exekutory neví většina předlužených, které by lákal

Existuje řada výrazně motivujících aspektů oddlužení, které jsou zároveň relativně dobře povědomé. Skutečnost, že soud na konci oddlužení většinou zbytek dluhu odpouští; že se dluh může snížit při přezkumu; že oddlužení může zastavit růst úroků a penále; zastavit tlak ze strany vymahačů či ulehčit komunikaci s mnoha exekutory ví většina dlužníků, kteří tyto věci vnímají jako argument pro vstup do oddlužení. Důležitý je ale převis mezi schopností motivovat a znalostí, který je výrazný u zbývajících tří zkoumaných výhod insolvence. Téměř polovina dlužníků neví o limitu nákladů, které si mohou exekutoři přihlásit do oddlužení a přitom tuto podmínku označují jako relevantní argument pro vstup do insolvence. Větší podíl dlužníků, které by lákala možnost opět používat bankovní účet či výhod na trhu práce, o podmínce nevědělo (35–39 %) než vědělo (23–27 %).

Faktory ochoty X rizika (ne)průchodu oddlužením

Informovanost o podmínkách insolvence a nakolik jsou odrazující

Většina dlužníků, kterým vadí odevzdávání darů a veřejná informace v insolvenčním rejstříku, o podmínkách před dotazováním nevěděla

Výška splátek vadí polovině zájemců

Grafy ukazují výsledky škály 0 – vůbec mi to nevadí až 10 – velmi mi to vadí/odrazuje mne to. Je zde znázorněn podíl dlužníků, kteří odpověděli 7–10 a tedy deklarují, že je daná podmínka od insolvence odrazuje. Nejoslovitelnější cílovou skupinou jsou lidé, kteří vstup do oddlužení nějak zvažují (uvádějí pravděpodobnost vstupu 6+ na škále 0–10).

Obecně největší bariérou vstupu do oddlužení jsou vyšší splátky než v exekuci, které vadí 58 % cílové skupiny dlužníků, ale i polovině zájemců o oddlužení. Další tři podmínky odrazující polovinu dlužníků (riziko zabavení majetku; průběh podání žádosti, kdy může být nutné platit exekuční srážky i poplatky insolvenčnímu správci naráz a nutnost odevzdání darů) jsou odrazující pro 30 – 40 % vážných zájemců o oddlužení. Ve všech čtyřech zmíněných podmínkách je navíc skrytý problém ve špatné informovanosti, protože většina dlužníků, kterým daná podmínka vadí, o ní před dotazováním nevěděli.

Nejasný konec oddlužení (posuzování soudu při nesplacení 30 %) vadí subjektivně méně dlužníkům. Do jisté míry je to proto, že si nedokáží situaci představit – přichází až na konci oddlužení a první dlužníci projdou tímto testováním až v roce 2024. Často také neznají svoje dluhy a mohou tak podceňovat, kolik tvoří 30 %. Tato podmínka je však klíčovým rizikovým aspektem, zda bude oddlužení úspěšné (viz dále).

*Zájemci o oddlužení jsou ti, kteří odhadují, že pravděpodobnost požádání o vstup do oddlužení v následujícím roce je 7-10 (na škále 0-10)

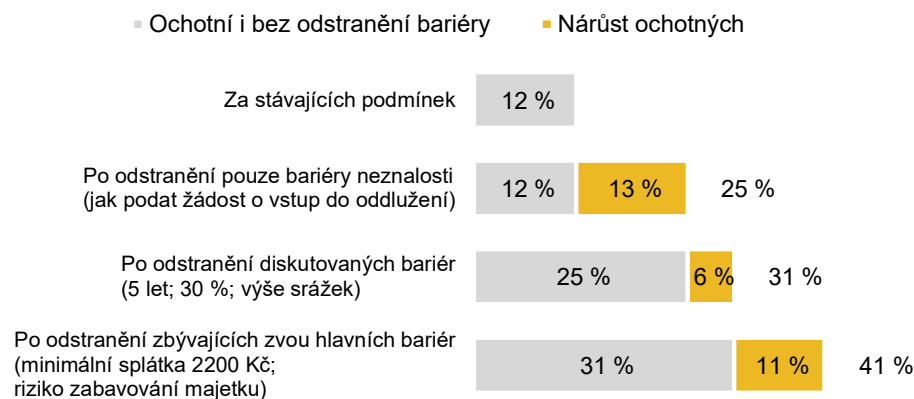
D01 Věděl(a) jste o této podmínce?; D02 Nakolik vás zmíněné věci odrazují od toho, přihlásit se do oddlužení?; D02 Nakolik vás zmíněné věci odrazují od toho, přihlásit se do oddlužení? (Odrazuje = odpovědi 7 až 10 na škále od 0 do 10)

Zdroj: Faktory odrazující od vstupu do oddlužení N = 537, (z toho 181 zájemců o oddlužení), dotazováno k 28.7. 2021

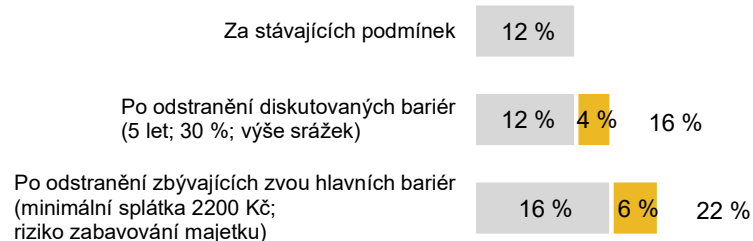
Vliv odstranění vybraných bariér na ochotu vstoupit do oddlužení

Informováním a změnou parametrů oddlužení se může podíl dlužníků ochotných vstoupit do oddlužení zvýšit z 12 % na 41 % (až 200 tisíc lidí)

Varianta 1. Včetně informování

Varianta 2. Bez informování neznalých

D03 Uvedl(a) jste, že Vás některé věci odrazují od vstupu do oddlužení. Vyberte všechny, které pokud budou platit, nikdy do oddlužení nevstoupíte?

Zdroj: Faktory odrazující od vstupu do oddlužení N = 537, dotazováno k 28.7. 2021

Informování a odstranění diskutovaných bariér zvýší ochodu až na 41 %

Za stávajících podmínek je ochotných ke vstupu do oddlužení (definice viz box) – 12 % respondentů. Jako jednu z bariér přitom předpokládáme, že respondent o oddlužení neví a/nebo neví, jak se přihlásit. Cílová skupina lidí, u kterých lze předpokládat, že v příštích letech bude vstupovat do oddlužení tak činí pouze cca 60 tisíc (12 % z 500 tisíc neřešitelně exekvovaných a předlužených). Pouhé odstranění informačních bariér může tuto skupinu rozšířit na 25 %. Cca 13 % totiž nepovažuje ani jednu podmínku za nepřekročitelnou, ale o oddlužení příliš neví či neví, jak se přihlásit apod. O dalších 6 p. b. zvyšuje rozsah ochotných realizace nejčastěji diskutovaných reforem – tedy zkrácení doby oddlužení, vyjasnění konce při nesplacení 30 % a snížení rozdílu mezi srážkami v exekuci a insolvenční. Při realizaci těchto kroků a zároveň informování by se ochota zvýšila na 31 %, což je přes 150 tisíc lidí. Jinými slovy, lze odhadovat, že do oddlužení by se dostalo skoro 90 až 100 tisíc lidí navíc.

Další zvýšení ochoty lze dosáhnout při odstranění podmínky minimální splátky ve výši cca 2200 Kč měsíčně a redukcí rizika zabavování majetku (např. vyšší hranice pro zabavení nemovitosti, nebo možnost vybrat si mezi zabavením nemovitosti a splátkovým kalendářem).

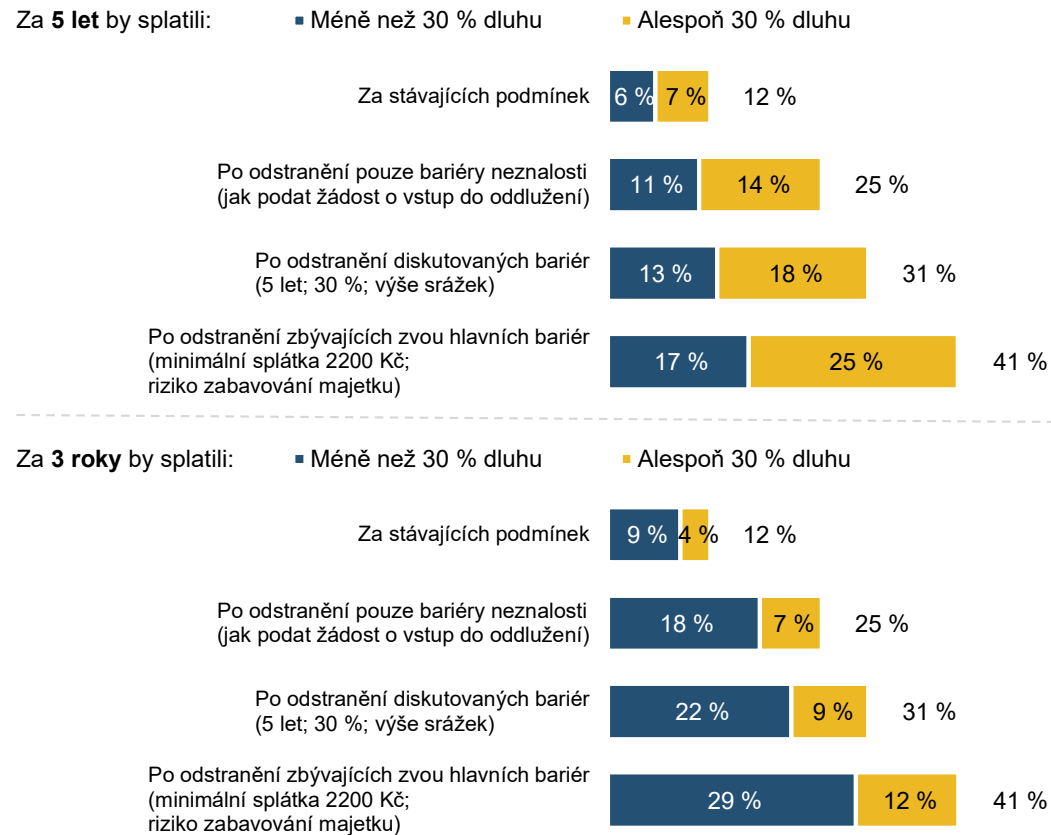
Bez informační kampaně bude efekt poloviční

Varianta 2 ukazuje, že bez masivnějšího informování dlužníků o tom, jak se do oddlužení přihlásit, je efekt parametrických změn omezený. Místo 41 % zvyšuje souběh 5 hlavních diskutovaných parametrických změn ochotu na 22 %. Zbýlých 17 % by bylo dále omezeno neznalostí. Zároveň, abychom do oddlužení dostali více než 41 % lidí, musíme pracovat i s jinými bloky (délka schválení, exekuční srážky během schvalování, informace v ins. rejstříku, zabavování dědictví).

Metodika: Na začátku počítáme jako ochotné vstoupit ty, kteří nereportují žádnou neprůchodnou bariéru a mají ochotu alespoň 6+ na škále 0-10. Při odstraňování bariér pak vycházíme z toho, zda respondentovi zbývají další nepřekročitelné, a předpokládáme, že odstranění bariér zároveň zvyšuje jeho vstupní ochotu. Z této úvahy je vy vřazeno 6 % respondentů, kteří už na začátku nereportovali žádnou neprůchodnou bariéru, ale měli velmi nízkou pravděpodobnost, že se o vstup do oddlužení pokusí přihlásit. Ti byli zařazováni jako neochotní i po odstranění všech zkoumaných bariér – mají zřejmě čistě emotivní či jiné pragmatické motivace.

Vliv odstranění vybraných bariér na ochotu vstoupit do oddlužení – Varianta 1 z hlediska výše plnění v rámci různých délek oddlužení

Při odstranění bariér je nutné změnit pravidlo posouzení soudem (při nesplacení 30 %) na včasnou a vyšší kontrolu v průběhu oddlužení

Nejasná podmínka 30 % představuje velké riziko úspěšnosti oddlužení

Odstraňováním bariér vstupu do oddlužení v podobě neznalosti a diskutovaných hlavních parametrů oddlužení by se podařilo dostat do oddlužení až 41 % neřešitelně předlužených lidí. Zejména při zkrácení na 3 roky ale roste nejistota splacení 30 % a tím i nejistota ohledně rozhodnutí soudu a riziko značného množství případů, kdy bude dlužník vrácen do procesu exekuce a již se nikdy o oddlužení nepokusí.

Spolu s reformami oddlužení by tak bylo vhodné odstranit nejistotu a nejasně řešenou podmínku na konci oddlužení. A nahradit ji systémem vyšší kontroly v průběhu oddlužení, aby došlo k včasné identifikaci dlužníků, kteří nevyvíjejí snahu uspokojit dluhy a bylo vyvoláno jednání o zrušení oddlužení.

Metodika: Na začátku počítáme jako ochotné vstoupit ty, kteří nereportují žádnou neprůchodnou bariéru a mají ochotu alespoň 6+ na škále 0-10. Při odstraňování bariér pak vycházíme z toho, zda respondentovi zbývají další nepřekročitelné, a předpokládáme, že odstranění bariér zároveň zvyšuje jeho vstupní ochotu. Z této úvahy je vyřazeno 6 % respondentů, kteří už na začátku nereportovali žádnou neprůchodnou bariéru, ale měli velmi nízkou pravděpodobnost, že se o vstup do oddlužení pokusí přihlásit. Ti byli zafixováni jako neochotní i po odstranění všech zkoumaných bariér – mají zřejmě čistě emotivní či jiné pragmatické motivace.

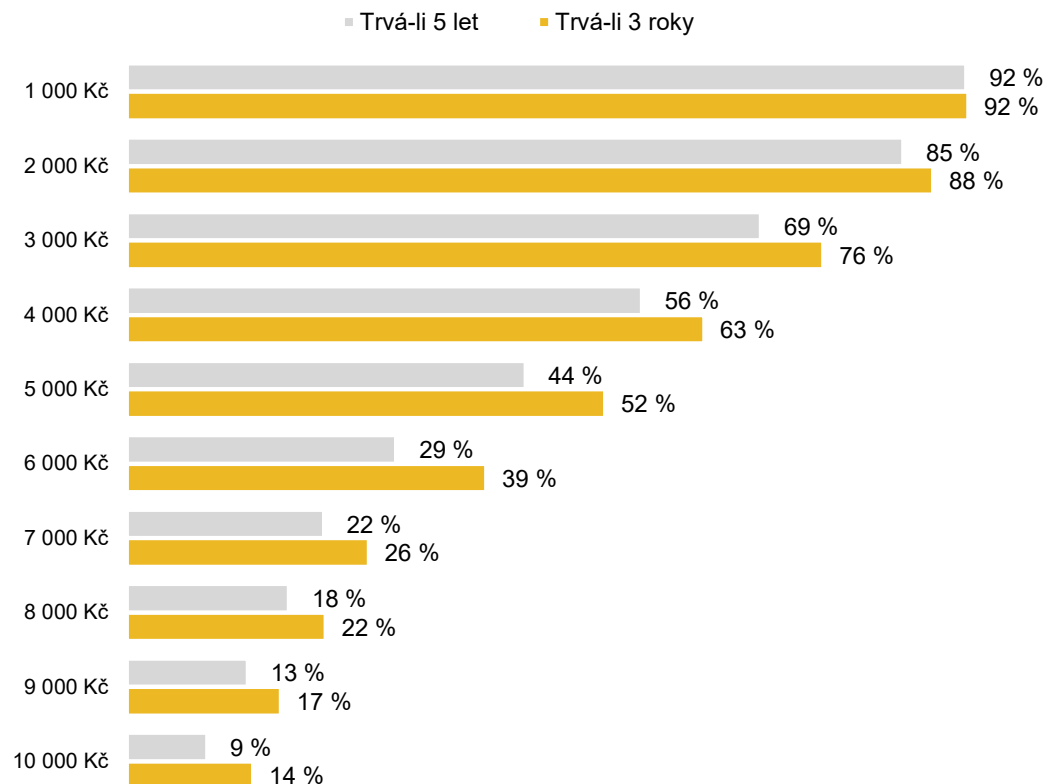
D03 Uvedl(a) jste, že Vás některé věci odrazují od vstupu do oddlužení. Vyberte všechny, které pokud budou platit, nikdy do oddlužení nevstoupíte?

Zdroj: Faktory odrazující od vstupu do oddlužení N = 537, dotazováno k 28.7.

2021

Maximální výše měsíčních splátek při tří a pětiletém oddlužení

Kratší oddlužení s sebou přináší větší ochotu platit měsíčně víc

Ochota lineárně klesá, ale láme se nad 5 tisíci

Pokud by měsíční splátka v oddlužení činila 1 000 Kč, bylo by ochotno do něj vstoupit 92 % celé cílové skupiny dlužníků, a to bez ohledu na délku oddlužení. Se zvyšující se splácenou částkou začíná hrát délka oddlužení roli – například měsíční splátku 5 000 Kč označilo jako maximální přípustnou 44 % dlužníků v případě 5letého oddlužení, ale 52 % v případě 3letého oddlužení.

Při splátkách nad 5 000 Kč ochota výrazně klesá (Takovou splátku dnes přibližně platí lidé s manželem/manželkou a jedním dítětem v domácnosti při čistém příjmu 20 tisíc Kč, bezdětní s průměrným důchodem 15 500 Kč či samoživitelé s příjmem 18 tisíc Kč – řada lidí tedy platí více).

Genová citlivost závisí na příjmech i výši dluhu

Genová citlivost různých skupin se liší. V případě 5letého oddlužení klesá ochota pod 50 % u zaměstnanců s příjmy nad 15 000 Kč čistého či s vyššími dluhy (and 200 tisíc a více) až při splátce 6 tisíc Kč. Naopak u pracovně neaktivních, nízkopříjmových a lidí s malými dluhy se ochota láme už na 4 tisících Kč.

Genový test probíhal metodou Gabor-Grander. Tedy každý respondent začal na náhodně vybrané částce 1-10 tisíc Kč, při neochotě postupuje test po 1 tisíci Kč dolů a při ochotě směrem k vyšším částkám.

Doporučení

Doporučení R. Hábl, Rubikon Centrum a Daniel Prokop

Opatření k efektivnímu oddlužení

Parametrické (de)motivace u různých cílových skupin

- / Sladit systém exekučních a insolvenčních srážek = snížit rozdíl mezi srážkami. Z hlediska celkového výběru možno vyvážit zrušením 1/3 nezabavitelného minima na manžela / manželku
- / Nezvyšovat administrativní bariéry na vstupu a dále naopak zjednodušit proces podávání insolvenčních návrhů i proces před schválením oddlužení.
- / Hradit odměnu insolvenčního správce před schválením oddlužení z deponované částky
- / Revidovat přílohy zveřejňované v insolvenčním rejstříku a ponechat pouze ty, které nejsou soukromoprávní povahy a jsou nutné pro proces oddlužení
- / Odstranit strop u ponechané části příjmu pro motivaci vyššího legálního výdělku
- / Nezvyšovat náklady insolvenčního řízení. Finančně naopak více honorovat fázi přezkumu u insolvenčních správců
- / V případě velkého rozdílu mezi hodnotou nemovitosti a hodnotou přihlášených pohledávek umožnit plnění jen splátkovým kalendářem (za předpokladu vysokého očekávaného uspokojení)

Rizikem úspěšnosti oddlužení je nejasnost při nedosažení 30 %.

- / Odstranit test 30 % na konci procesu oddlužení a nahradit vyšší a včasnou kontrolou všech dlužníků v průběhu oddlužení. V opačném je velké riziko nesplnění oddlužení u velkého procenta dlužníků a jejich definitivní návrat do exekuce a s tím i budoucí velká bariéra na vstupu.

Třetina lidí nesplňuje podmínky oddlužení – při malém dluhu se nevyplatí

- / Odstranit bariéry na vstupu v souladu se směrnicí EP, především odstranění / zmírnění minimální splátky.
- / Zvážit speciální režim pro důchodce či lidi s malými dluhy (okolo 100 tisíc) a minimálními možnými příjmy (důchodci, invalidní), u nichž tvoří náklad IŘ velkou část dluhu

Specifika lidí v neřešitelných exekucích

- / Revidovat systém státní sociální podpory, aby se vyplatilo lidem se srážkami pracovat a nedocházelo s růstem legálního příjmu ke snížení disponibilního příjmu, který dlužníku reálně zůstává

Lidé mají nedostatečnou znalost výhod oddlužení a přitom jsou pro ně argumentem pro vstup.

- / Informovat lidi v exekucích o výhodách oddlužení a zaměřit se na různorodé kanály a srozumitelnou komunikaci
- / Informovat o možnostech a podmínkách oddlužení cílenými kanály – zvážit povinnost i informování ze strany exekutorů při dlouhé / nevyhmatelné či mnohačetné exekuci

Kontakt

Autoři

Daniel Prokop / daniel.prokop@paqresearch.cz

Jana Bicanová / jana.bicanova@paqresearch.cz

/ www.paqresearch.cz

